ויקרא ב

א. תנן בסיום מסכת מנחות: „נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח ובעולת העוף אשה ריח ניחוח ובמנחה אשה ריח ניחוח[1], לומר לך אחד הקרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים"[2].

פי' המשנה בפשטות: מזה שאותו הלשון „אשה ריח ניחוח" נאמר בכל א' מג' סוגי הקרבנות דבהמה ועוף ומנחה אעפ"י שאינם שווים כלל — דעולת בהמה מרובה משל עוף ועולת העוף משל מנחה — הרי מוכח ש„אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים": שאם הממעיט מכוין לבו לשמים כמו המרבה[3], אז חשוב המועט שלו — כמו המרובה.

---

1) פרשתנו א, ט. א, יז. ב, ד.

2) ההסברה דיהי' השכר וכו' שוה אף שזה מרבה וכו' — יש להעיר מהמבואר בענין דר"א בן דורדיא (לקו"ת להאריז"ל תהלים סי' לב. ויל"ע בלקו"ת ד"ה כי ביום הזה הא' ס"ד ותקעו הא' ס"ב) וממ"ש בתו"א ד"ה חייב אינש הב' (צח, ג).

3) ומיירי שהממעיט לא הי' ביכלתו להרבות* (מג"א או"ח ס"א סק"ו (וראה פרמ"ג במשב"ז שם סק"ג שגם הט"ז שם לא כליג ע"ז). תוי"ט אבות ספ"ב. ועוד), דאם הי' ביכלתו ומ"מ אינו מרבה הרי אינו שוה בכוונת לבו לשמים — כמו המרבה**.

---

*) או שהוא בדבר שאין הריבוי בו ענין. וזוהי קושיית תוד"ה ללמדך — שבועות סו, א. — דאין שייך שם ענין דא' המרבה וכו' כיון ששני תנאים הנ"ל אינם: דהריבוי שם מצוה וגם הי' ביכלתו להרבות. (ומשני דמאחד המרבה וכו' ידעינן דאין להתפאר כו'). משא"כ כשמצוה בריבוי ויש ביכלתו אז צ"ל דוקא „לפום גמלא שיחנא" (כתובות סז, א).

לכאורה י"ל דבקרבנות צ"ל המובחר שבמין שרוצה להביא (מנחות פג, ב) אבל אין חיוב ברבוי מספר הקרבנות — אף שמקבל שכר על הרבוי. — ורק ראי' וחגיגה שנאמר בהם כמתנת ידו צ"ל כפי עשרו (חגיגה ח, ב) — ועד שיכול להביא עוף אף שעשיר הוא (עי' לח"מ הל' מעה"ק פט"ז ה"ג) — וזהו דיוק יתור לשון הש"ס במנחות (קד, ב) מי דרכו כו' היינו שכן הוא הדרך, אבל אפשר להיות שעשיר ג"כ יביא מנחה*.

ובזה יש לפרש: 1) כונת פרש"י במנחות (ק', א) ד"ה אחד המרבה שהוסיף תיבות „להביא קרבנות" היינו שמרבה במספר, ולא כבסוגיא דשבועות דקאי ברבוי באיכות. 2) יתור ל' רש"י בברכות (ה, ב. יז, א) שכ' דאחד המרבה כו' בקרבנות נאמר. והיינו כי ל' אחד הממעיט משמע לרש"י דפי' דבידו להרבות וממעיט אפשריותו. וכיון דבברכות קאי בת"ת, לכן מדגיש רש"י דבקרבנות — דוקא שנוי'. והטעם כנ"ל שאין חיוב כו' משא"כ ת"ת.

והא דהש"ס בברכות מביא ראי' מזה, היינו מהא דאם אין הממעט ממעט בכונת לבו לשמים (ובת"ת אפשרי הוא רק אם אין ביכלתו, כמובן. דאם לאו, הרי עליו נאמר כי דבר ה' בזה — סנה' צט, א) הרי אחד המרבה כו' ובמילא בת"ת היכא דהמעיט מפני שלא הי' ביכלתו, הרי שכרו כזה המרבה. וק"ל.

**) עיי' ברכות ה, ב. דהובא מרז"ל זה בנוגע ר"א דבכה על שלא למד כרצונו —

---

*) ולהעיר ממרז"ל (ב"ר פכ"ב, ה. הובא בפרש"י בראשית ד, ג) דקין הביא מפרי האדמה מן הגרוע והבל מבכורות צאנו ומחלביהן. וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ס"ע 23 ואילך.

של חבירו.

וצריך להבין: הל' אחד המרבה כו' (ולא "לומר לך שאפילו (או גם) ה־ ממעיט ובלבד כו' ") — משמע שגם בהמרבה יש חידוש ששווה להממעיט.

בגמ' שם איתא על משנה זו: "אמר ר"ז מאי קראה? (ומשיב) מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל[4]. רב אדא בר אהבה אמר מהכא, ברבות הטובה רבו אוכלי' ומה כשרון ל־ בעליה"[5]. והיינו שהכלל הזה ד"א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין כו' " ילפינן מאלו הכתובים שהביאו ר"ז וראב"א.

וצריך להבין:

מהי שאלתו של ר"ז ("מאי קראה") וגם מהי תשובתם של ר"ז וראב"א (דהילפותא היא ממ"ש "מתוקה גו' " או "ברבות גו' ") — הלא מפורש במשנה עצמה ד"אחד המרבה כו' " ילפינן מזה ש"נאמר כו' אשה ריח ניחוח כו' "?

ואם מפני איזה טעם אין הוכחת המשנה מספיקה* — קשה לאידך גיסא: למה לא הובאו כתובים אלו ד"מתוקה גו' ", "ברבות גו' " בה־ משנה — כיון שהם הוכחות מספיקות משא"כ הכתוב "אשה ריח ניחוח"[7].

ב. בהמשך לענין הנ"ל בגמרא הובאה ברייתא, המבארת ג' ענינים בקרבנות שיש בהם משום חידוש: "תניא אמר ר"ש בן עזאי בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא א־ל ולא אלקים אלא ה', שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק (פירש"י: "לאומרים רשויות הרבה הן, והדבר מוכיח, שזה ששמו כך ציום להקריב לו מנחה וזה ששמו כך ציום להקריב לו פרים וזה אילים, לכך נאמר בכולם ריח ניחוח לה' "). ונאמר בשור הגס אשה ריח ניחוח ובעוף הדק אשה ריח ניחוח ובמנחה אשה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו ל־ שמים. ושמא תאמר לאכילה הוא צריך ת"ל אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה, ונאמר כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף וגו' האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה* כו' לא לרצוני אתם זובחים אלא ל־ רצונכם אתם זובחים שנאמר** ל־ רצונכם תזבחהו".

וצריך להבין:

א) מהו הקישור בין ג' ענינים אלו ועד כ"כ שרשב"ע כוללם במאמר

---

4) קהלת ה, יא.

5) קהלת שם, י. וכ"ה הגירסא בע"י. אבל בש"ס שלפנינו: "לבעליו".

6) ראה בעיון יעקב כאן: "כי הא דכתיב בכולהו ריח ניחח אין הוכחה כ"כ ד"ל דמ"מ כל אחד לפי מעלתו ומדרגתו הוא לריח ניחח זו למעלה מזו". אבל אאפל"כ כבפנים.

לפי הקס"ד — וגם אמרו על ר"א — עירובין נד, ב. — באהבתה תשגה תמיד. וברכות יז, א. בפרש"י ד"ה ושמא: לא ה' לו לב פתוח כו'.

7) וגם מזה שהכתובים הובאו במשנה בתחלה ואח"כ הלימוד ד"אחד המרבה כו' " ולא בסדר הפוך — משמע שהכתובים הם המכריחים לומר ש"א' המרבה כו' " ופשיטא שהם הוכחה מספיקה.

8) תהלים נ, יב. י, יא.

*8) ויקרא יט, ה.

אחד [9] (ובפרט שהענינים האחרונים נאמרו ב„וא״ו המוסיף״ על הענין הראשון) [10] ?

ב) מה יועיל זה שבקרבנות נאמר רק שם ה׳, למנוע מ„ליתן פתחון פה לבע״ד לחלוק״ — והלא מצינו כו״כ מצוות שנאמר בהן גם שם אלקים וגם שם א־ל (ויש שנאמר בהן שם ה׳ כמו במצות הקרבנות), וא״כ הרי יש „פתחון פה לבע״ד לחלוק״ ולומר ש־„רשויות הרבה הן״, אף שבקרבנות נאמר רק שם ה׳ ?

ג) איך זה נקרא האומר „רשויות הרבה הן״ בשם „בע״ד״, דמתואר זה משמע דלבעל הנחה זו גדר המחייב לבוא עמו בדין ודברים — והרי הוא כופר באחדות הוי׳ ?

ד) הענין השני שבדברי רשב״ע הרי הוא, לכאורה, אותו הענין ממש האמור במשנתנו !

ה) עפ״ז למה שינה מלשון המשנה, ובמקום „עולת בהמה״ ו„עולת העוף״ אמר „שור הגס״ ו„עוף הדק״ ?

ו) האיך יעלה על דעתו של מישהו לאמר ש„לאכילה הוא (הקב״ה) צריך״ ח״ו, עד שהוזקק רשב״ע להוציא מ־טעות זו, וע״י הוכחות מכמה כתובים וכו׳ ?

ז) באם כן צריך לשלול אמירה זו — הרי צ״ל זה כהקדמה להל׳ קרבנות — בתחלת מס׳ זבחים ולא בסיום מסכת מנחות.

ח) בשלילת רשב״ע את הקס״ד (ד„לאכילה הוא צריך״) אינו אומר שלמעלה אין שייך ענין של אכילה, אלא ש„אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל וגו׳״ [11] — היינו שכן שייך ענין של „רעבון״, כביכול, למעלה, אלא שאז לא אומר לך (והטעם) כי לי כו׳.

ג. והביאור בכ״ז :

ההבדל שבין ה„מרבה״ וה„ממעיט״

---

9) ואין לתרץ שזהו לפי שג׳ ענינים אלו יש בהם משום חידוש בענין הקרבנות — שהרי ודאי שישנם עוד כו״כ ענינים בענין הקרבנות שיש בהם חידוש ולמה דוקא ג׳ אלה באו בברייתא זו.

10) בחדא״ג מהרש״א כאן מפרש המשך הבבות : זה שא׳ המרבה כו׳, הוא הוכחה שהקרבנות הם לשם ה׳ „אבל אלקים אחרים בודאי דיבחרו במרובה באכילה יותר. ואמר ושמא תאמר גם הוא לאכילה צריך, ה״ז מפורש בראיות דאינו וכו׳ ״.

אבל לפענ״ד אינו מובן, מהו ההכרח שמי שאומר ששתי רשויות הן ח״ו יאמר „בודאי דיבחרו במרובה באכילה יותר״. וגם אינו מובן מה שממשיך : ושמא תאמר גם הוא לאכילה צריך כו׳. שהרי כבר הוכית דא׳ המרבה וכו׳ משא״כ באלקים אחרים „דיבחרו במרובה באכילה יותר״, וא״כ איך אפשר לומר אח״כ : ושמא תאמר גם הוא לאכילה צריך.

וראה בעיון יעקב שמפרש ב׳ הבבות הראשונות כאלו הם בבא אחת — ולא משמע כן מל׳ הברייתא. ומה שמפרש המשך הבבא הג׳ „כלומר כיון שהכל שוה לך רב או מעט תאמר שכן דרכו של רעב ותאב לאכול כו׳ להכי מביא הכתוב אם ארעב וגו׳ שהוא רק לעשות רצונו״ — אינו מובן שהרי ההוכחה מ„אם ארעב גו׳ ״ אינו שלא שייך ענין הרעבון למעלה, כ״א אדרבה שישנו — ורק ש„לא אומר לך״, וכדלקמן בפנים.

11) וגם לפי מ״ש הראב״ע (ועוד) בפי׳ „אם ארעב גו׳ ״ : אילו הייתי כאדם שיש לו צורך כו׳, ושבאמת אינו שייך רעבון למעלה, הרי עכ״פ אין ראי׳ מהכתוב שאין שייך רעבון.

בקרבן שענין הקרבן הוא: אדם כי יקריב גו' לה' — הוא בשני צדדים: מצד האדם המקריב — האם הובא הקרבן ע"י האדם באופן של שלימות הראוי' מצד המקריב, או שהוא "ממעיט בו; מצד הקב"ה — אם הקרבן נתקבל לרצון למעלה בשלימות — וע"ד שישנו אופן דכיפר ולא כיפר [12], חילוק דריצוי חטאת ועולה [13] ועוד.

ובזה החילוק בין המשנה והגמ': במשנה המדובר בענינו (ופעולתו) ה־עיקרי של הקרבן — כפי שנתקבל למעלה — ולכן באה הוכחת המשנה ממה שנאמר "אשה ריח ניחוח" בכל א' מג' סוגי הקרבנות, אף שזה מרבה וזה ממעיט, "לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים" — והיינו שלענין ה"ריח ניחוח" שבהקרבן וקבלתו לרצון למעלה, כולם שווים [14].

והנה בהקרבת הקרבן צ"ל גם "הקרבת האדם" [15], עדמש"נ "לרצונכם".

— כפשוטו שמביא מכספו כו' וכן, בל' הרמב"ן [16], "דמו (דהקרבן) תחת דמו נפש תחת נפש כו'".

ובהקרבת האדם — הרי דוקא ב־קרבן מנחה נאמר נפש כי תקריב — כאילו הקריב נפשו [17], ומחדש קרא שגם מקרבן בהמה ועוף הוא ריח ניחוח כמו הממעיט.

ואח"כ, בתור הוספה לזה, באה השאלה בגמ': "מאי קראה? "היינו היכן מלמדנו הכתוב עוד פרט בענין ד"א' המרבה כו' " שאינו מוכח מה־כתוב המובא במשנה [18], והוא: שגם בהבאת הקרבן שמצד האדם (המביא הקרבן) אין הפרש בין המרבה וה־ממעיט.

ופשיטא לי' שכן הוא ושאלתו היא רק "מאי קראה" — כי מאחר שעיקר ענינו של קרבן מצד האדם הוא "שיכוין את לבו לשמים" [19] הרי הסברא נותנת דבאם הכוונה היתה ב־שלימות, גם ההבאה של הקרבן שמצד האדם "הממעיט" — שלימה היא.

---

12) זבחים ו, א.

13) שם ז, ב. וראה אגה"ת פ"ב.

14) וי"ל שזהו גם דיוק ל' המשנה "(ובלבד שיכוין לבו) לשמים" דלכאורה מיותר, אלא דכוונת המשנה להדגיש שה־שיוין הוא לפי שמכוין לבו לשמים, ומצד הקב"ה (שבזה קאי במשנה, כבפנים) הנה אחד המרבה כו'. וראה בתדא"ג מהר"ל מפראג (כאן): כי אצל השי"ת הכל אחד, הרבה ומעט, ולפיכך אם אינו מכוין לבו לשמים בזה יש הפרש בין הרבה למעט, אבל לא כאשר מכוין לבו לש"ש, ומצד השי"ת הכל אחד. ולהעיר משבועות (טו, א): "מי איכא חשיבותא קמי שמיא והתניא כו' א' המרבה וכו' ".

15) וכידוע תורת אדה"ז: אדם כי יקריב — מכם קרבן לה' (לקו"ת ויקרא ב, ג. וראה ד"ה באתי לגני תש"י פ"ב. ד"ה באתי לגני תשי"ב).

16) ויקרא א, ט.

17) מנחות קד, ב. הובא בפירש"י ב־מקומו (ב, א).

18) בצ"ק כתב ד"מאי קראה" בא להו־סיף שגם עשיר שביכלתו להרבות וממעט — המ"מ כו' ובלבד שיכוין לבו לשמים, אבל ראה לעיל הערה 3 דאם ביכלתו להרבות הרי אינו שייך לומר ובלבד שיכוין כו' שהרי אז אינו שוה בכוונתו — להמרבה.

19) ראה בארוכה במפרשי התורה ר"פ ויקרא. ובתו"ש מילואים לפ' ויקרא בתחלתו. וכמובן גם מזה שישנם פסולים רבים בקר־בנות הבאים מחמת חסרון במחשבה וכוונה.

וקרא בנוגע להאדם, מביא ר"ז (בגמ') מהכתוב „מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל", ש„העובד" קאי על האדם המביא קרבנו (כמו שפרש"י), אשר שנתו (של העובד) „מתוקה", „אם מעט ואם הרבה" (בדמה שוה, בין שהקרבן „מעט" בין „הרבה"), „יאכל — מתן שכרו". הרי שמכתוב זה ילפינן ש(גם) מצד „העובד" אין חילוק בין „מרבה" ל„ממעיט".

ורב אדא בר אהבה אומר הכתוב „ברבות הטובה רבו אוכלי' ומה כשרון לבעליה" — שאין כשרון ויתרון ל„בעליה" של (הטובה — היינו) הקרבן[20] ע"י „רבות הטובה", שמרבה בקרבנו. כלומר, שגם מצד בעל הקרבן („בעליה") הנה א' המרבה וא' הממעיט כו'[21].

ובזה יתבאר גם הקישור שבין סיומה (הנ"ל) של המסכת והתחלתה — „כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה" — והיינו שגם המשנה הראשונה דנה ומחלקת בין שני ענינים אלו: כשרות הקרבן מצד עצמו, היינו שיהי' כפי רצונו ולרצונו ית' (בדוגמת ענין „ריח ניחוח לה'"); וחובת הבעלים בהבאת הקרבן, ובשייכות לזה באה המסקנא בסיום המסכת: דעם היותם שני ענינים בהקרבת קרבן, הצד השוה שבשניהם (הן לגבי „ריח ניחוח" לה', והן לגבי אדם המקריב): „א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" — וכנ"ל דמהמשנה מובן בפשטות דעם מצד האדם הרי אחד המרבה כו'.

ד. ובהמשך לזה הובאה הברייתא להלן בגמ' (בשילהי המס'): „אמר רשב"ע בא וראה . . בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא א־ל ולא אלקים אלא ה'" — חידושו של רשב"ע הוא, דעם היות שכמה סוגים בקרבנות[22]: ישנם הבאים לכפרה כמו חטאת, אשם כו', שהם באים לרצות את מדת הדין של מעלה, אשר ע"כ הי' מתאים ש־ייאמר בהם שם אלקים; וישנם קרבנות הבאים בתור הודאה על החסד הנעשה עם האדם, כקרבן תודה, וכמ"כ קרבנות שמביאים בקשר לענין של שמחה, כמו שלמי שמחה וכו' — ובהם הלא מתאים השם א־ל המורה על החסד, כמ"ש[23] „חסד א־ל כל

---

20) כ"כ בתוא"ג מהרש"א כאן. אמנם בפרש"י כאן שקאי על הקב"ה. וי"ל שזהו לפי הגירסא בגמ' שמביא גם סיום הפסוק „כ"א ראות עיניו" (כבע"י כאן. וראה ב־מהרש"א בסיומו שגם לענין תיבת „אלא (כדי שתאמר כו')" גריס רש"י כבע"י. וברש"י כאן צ"ל ד"ה חדש בתיבות „כ"א ראות עיניו" כברש"י שבע"י) שקאי על הקב"ה. משא"כ לפי גירסתנו בש"ס שאינו מביא המשך הכתוב (וגם אינו נרמז ב־„וגו'") יש לפרש ש„בעליה" קאי על בעל הקרבן. ובמהרש"א כתב ש„בעליה" קאי על בעל הקרבן גם לפי הגירסא בגמ' שמביא סיום הפסוק.

21) החילוק בין ב' כתובים אלו: הפסוק „מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל" מדגיש הענין מצד הממעיט, שגם הממעיט — יאכל מתן שכרו. והפסוק „ברבות הטובה גו' ומה כשרון לבעליה" מדגיש הענין מצד המרבה — שאין לו יתרון על הממעיט.

22) ראה פרטי סוגי הקרבנות בפיה"מ להרמב"ם בהקדמה לסדר קדשים.

23) תהלים נב, ג.

היום"[24] — ועכ"ז לא מצינו בכל הקרבנות אלא שם ה'[25].

ומבאר טעם הדבר: "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק". ואין הכוונה למי שאומר ש"רשויות הרבה הן" בפשוטו של הענין[26] — כי אז לא הי' נק' "בעל דין"; אלא כוונתו לזה הסובר דבודאי בורא אחד הוא ואין שני לו ח"ו, ורק שכלולים בו "רשויות הרבה": החסד שבו הוא ענין בפ"ע והדין — בפ"ע (כמו האדם, להבדיל, הכלול מכמה מדות מחול־קות). ולכן אם הי' הכתוב מיחס סוג מסוים של קרבנות לשם א־ל (סוג "המתאים" לשם זה, כנ"ל) וסוג אחר לשם אלקים, הרי ניתן "פתחון פה" להנחתו של ה"בעל דין" לומר, כי "רשויות הרבה הן" בה"אחד" דלמע־לה וכי כל קרבן נקרב ומשתייך רק ל"רשות" ו"חלק" מסוים ונפרד ח"ו במציאות הבורא ית', שהוא באמת בתכלית האחדות הפשוטה. ומרומז זה בדיוק הל': "פתחון פה לבעל דין לחלוק". היינו שעיקר "טענתו" של ה"בע"ד"[27] הוא בזה שיש ח"ו ענין של התחלקות ופירוד למעלה.

ובכדי שלא ליתן פתחון פה לבע"ד לומר שיש התחלקות של "רשויות" ח"ו למעלה, נזכר בכל הקרבנות (אף שהם מחולקים זה מזה בתכלית) רק שם אחד ודוקא שם ה', כי שם ה' הוא שם המפורש[28] ושם העצם[29] ושם המיוחד*[29], המורה שהשי"ת הוא למעלה מכל ענין של שינוי והתחל־קות; וזה גופא מלמדנו דמה שמצינו התחלקות בהשמות הוא רק מפני ש־"לפי מעשי אני נקרא"[30], היינו כפי שהבורא ב"ה נראה לנו לפי מעשיו, הנהגתו והשפעתו בעולם, אבל לא שיש ח"ו התחלקות במציאותו.

והטעם שדוקא בקרבנות הוצרך ה־כתוב להוציא מה"פתחון פה" של ה־"בע"ד", הוא מפני שטעות זו ("לחלוק") עלולה יותר לבא בענין הקרבנות: ענינם של הקרבנות הוא לפעול שינוי (ותוספת) רצון, כביכול, למעלה, ש־זהו"ע ה"ריח ניחוח"[31]. ובפרט בקר־

---

24) זח"א צה, א. תקו"ז תכ"ב (סז, א). וראה בהערה הבאה.

25) ראה עד"ז בחדא"ג מהרש"א. אלא שכ' דשם א־ל הוא מדת הדין. וראה זח"ג ל, ב: וזמנין הוא דינא וזמנין הוא... חסד. וראה בניצוצי אורות שם. וראה בזח"ג ה, א. ובניצוצי זהר שם.

26) וי"ל שזהו גם כוונת רש"י כאן (וי"ל שזהו החילוק בין גירסא שלנו ברש"י "לאומרים רשויות הרבה כו' " — להגירסא ברש"י שבע"י: "למינין לומר רשויות הרבה כו' ". וראה בספרי פנחס כח, ח הגירסא בברייתא דרשב"ע: שלא ליתן פתחון פה למינים כו' (משא"כ כאן הגירסא: לבע"ד)). וראה סנהדרין לח, א.

27) ע"פ המבואר בזח"ג שם מובן דיוק ל' "בעל דין". וגם לפי המבואר כאן י"ל כי ענין ההתחלקות בא מחמת גבורה ודין כמבואר בשהיוה"א (ספ"ד). ובכ"מ.

28) סוטה לח, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

29) פרדס שי"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

*29) סוטה שם. סנה' ס, א. והוא ה־מייחד כו' וכל השמות כלולים בו (בארוכה בכהנ"ל — פרדס שם. שערי אורה (להר"י גיקטליא) ש"ה. תו"א ס"פ נח. ועוד).

30) שמו"ר פ"ג, ו. וראה ספהמ"צ לה־צ"צ שרש מצות התפלה פ"ה. ובכ"מ.

31) ראה סידור אדה"ז ע' 66. תו"א

בנות הבאים לכפר על חטא האדם, שבחטאו עבר על רצונו ית' — ותכ־ליתו של הקרבן הוא שיהי' מרוצה לפניו יתברך. וכמ"ש בתחלת פר־שת הקרבנות[32]: "ונרצה לו לכפר". ויתירה מזה מצינו: "ויעל (נח) עלת במזבח. וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי"[33] — הביא המבול, שינוי בענין (בטעם) זה עצמו.

ומכיון שכן הרי מובן ששינוי רצון זה, הנעשה ע"י הקרבנות, יש בו משום נתינת מקום ("פתחון פה") לה־טועים ואומרים שישנה ח"ו "התחל־קות" של "רשויות הרבה" במציאות הבורא ב"ה — כי השינוי ברצון מדין לחסד לכאורה סיבתה ה"הת־חלקות" דמדת החסד ומדת הגבורה — א־ל ואלקים.

ומעתה יובן הטעם למה דוקא בפ־רשת הקרבנות חשש הכתוב ליתן פת־תון פה לבע"ד; ולכן "לא נאמר בה . . שם א־ל וכו' אלא ה'" — שהוא שם העצם ושם המפורש המורה על פשיטותו ואחדותו של הקב"ה — בכדי להורות שכל הקרבת הקרבן הוא לשם הוי', שלמעלה מעניני התחלקות ושי־נויים.

ה. ועפ"ז יובן תוכן הקישור שבין הבבא הראשונה בברייתא והשני' שבה נאמר "א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים" (כדברי ה־משנה): כי לאחר שבבא הראשונה מבארת שאין התחלקות ושינוי במקום שהקרבנות מגיעים ועולים למעלה, מכיון שכולם הם לשם ה' (ו"לא נאמר בפרשת קרבנות כו' אלא ה'") — באה הבבא השני' לשלול גם סוג שני של התחלקות בענין הקרבנות מצד האדם המקריב למטה, שאין הפ־רש בין המרבה והממעיט בכמות ה־קרבן — "ובלבד שיכוין את לבו לשמים".

וע"ד הנת"ל בנוגע לשאלת הגמ' "מאי קראה" שהכוונה היא: מנ"ל בקרא שגם מצד האדם המקריב אין הבדל בין המרבה והממעיט, כך גם בברייתא (שענינה לבאר את השנוי במשנה בל' קצרה או ברמז[34]) עיקר ההדגשה היא (בהוספה על המשנה) שגם מצד האדם המקריב אין לחלק בין המרבה והממעיט.

ולכן מדייק בברייתא "ונאמר בשור הגם כו' ובעוף הדק כו' ובמנחה כו'" בשינוי מל' המשנה: נאמר בעולת בהמה כו' ובעולת העוף כו' ובמנחה — היות והמשנה מבארת את השווין בין המרבה והממעיט כפי שהוא מת־בטא בהקרבתו ועלייתו של הקרבן להוי', וע"כ נאמר במשנה "עולת בה־מה", "עולת העוף", שהעולה היא כולה כליל על המזבח — כולה ל־הקב"ה, והיינו ששיעורם של הריבוי והמיעוט הוא בכמות ההקרבה על המזבח — דבין עולת בהמה שהיא "כליל" בכמותה המרובה, בין עולת

וישלח כה, ד. אוה"ת פנחס ע' א'עט בסופו.

32) ויקרא א, ד.

33) נח ח, כ־כא.

34) בראשית ו, ה. תו"א בראשית יג, ד. וירא קא, ג.

35) הקדמת הרמב"ם לפיה"מ.

העוף שה"כליל" שלה פתוחה הרבה בכמותה, ובין מנחה (שהיא תכלית המיעוט בכמות ההקרבה להוי', מכיון שאינה כליל, אלא) שרק הקומץ ממנה נקטר על המזבח[36] — בכל א' מהן נאמר "אשה ריח ניחוח, לומר לך א' המרבה וכו' ובלבד שיכוין וכו'".

אבל בברייתא קאי שאחד המרבה ואחד הממעיט לגבי האדם המקריב, ולכן שינתה מלשון "עולה" (דביחס להמקריב אין הבדל בין עולה או חטאת וכו') ללשון המתארת את גודלו (וגסותו) של הקרבן עצמו: "נאמר בשור הגס כו' ובעוף הדק כו'"; דמכיון שההדגשה היא מצד המקריב, הרי מתאים בו השיעור בגסות ודקות של הקרבן גופא.

ו. אמנם זה שהברייתא מדגישה השווין לגבי האדם המקריב אי"ז רק לפי שבאה להוסיף עוד פרט על האמור במשנה אלא לפי שלדעתו של רשב"ע זהו פירוש וביאור המשנה עצמה: דעם היות שיש בקרבן שני הענינים — כפי שהוא מצד הקב"ה וכפי שהוא מצד האדם המקריב, כנ"ל — הרי לאמיתתו של דבר גם ענין ה"ריח ניחוח" שמצד הקב"ה הרי תכליתו ומטרתו הוא בשביל האדם המקריב, כי הוא המתבפר ומתרצה ע"י הקרבן, ולכן מסתבר שיש לדון על כל ענייניו של הקרבן כפי שהוא לגבי האדם[37].

וזהו הטעם שהברייתא מביאה את ההוכחה מהכתוב "אשה ריח ניחוח" כפי (שהקרבן מקובל למעלה) אעפ"י שבה מודגש ענין הקרבן כפי שהוא לגבי האדם המקריב (ולפ"ז הרי מתאים לכאו' להוכיח מהכתובים המובאים בגמ', כנ"ל) — כי, אדרבה, זה שבענין ה"ריח ניחוח" הושוו המרבה והממעיט, זה גופא מכריח ששווים הם גם לגבי האדם המקריב, להיות שכל הענין ד"ריח ניחוח" תלוי בהאדם המקריב ובא כולו בשבילו.

ויתבאר בזה גם קישור ההמשך של הברייתא בבבא השלישית (לזו שלפני'): "ושמא תאמר לאכילה הוא צריך" — דאין הכוונה לשלול בזה ענין האכילה למעלה[38] (כי אין ה' מדובר באכילה גשמית (כ"א כמש"נ לחם אלקיו*[38]), כדלקמן, וגם פשיטא שאין צורך לשלול אכילה גשמית, כנ"ל) — אלא באה להסביר שעם שישנו ענין ה"אכילה" למעלה, הרי אין זה מה ש"הוא צריך" ל"אכילה" והקרבה זו של הקרבן, והיינו בהמשך להמרומז לעיל מינה שכל ענין הקרבן אינו אלא בשביל (ולכן גם דנים בו בשייכות אל) האדם המקריב.

ויובן בהקדים ביאור ענין האכילה למעלה.

ז. אי' בספרי[39] — בטעם סמיכותה של פ' התמיד לבקשת משה "פקוד ה' גו' איש על העדה אשר יצא

---

36) וכההמשך בפרשה: והנותרת מן המנחה לאהרן גו'.

37) משא"כ במימרות ר"ז וראב"א שבאו רק להוסיף פרט על המבואר במשנה, לפי שדבריהם באו רק כתירוץ על הקושיא "מאי קראה", שהכוונה בזה, כבפנים, מנ"ל פרט זה הנוסף שכ"ה גם מצד האדם.

38) ראה שינויי הגירסאות בספרי שם. והמבואר בפנים הוא ע"פ הגירסא בש"ס כאן.

*38) ויקרא כא, יז.

39) פנחס כח, א.

לפניהם ואשר יבא לפניהם"[40]: "משל למה"ד למלך שהיתה אשתו נפטרת מן העולם, והיתה מפקדתו על בני' כו' אמר לה עד שאתה מפקדתני על בני פקדי בני עלי שלא ימרדו בי כו', כך א"ל הקב"ה, עד שאתה מפקדני על בני פקוד בני עלי שלא ינהגו בי מנהג בזיון כו'".

מדברי המדרש מובן שפ' וענין ה־תמיד יש לו קישור ודמיון לתוכן בקשת משה "יפקוד ה' וגו'", מכיון שהמענה לבקשה זו (וכמובן, שזהו גם מילוי הבקשה) הוא פרשת התמיד (שהוא "פקוד בני עלי" שדרש הקב"ה ממשה במקום "שאתה מפקדני על בני").

והנה תוכן בקשתו של משה הוא — כפשוטו: היות שבנ"י נכנסים לארץ יש צורך שיתמנה "איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם גו'" — שיעמוד בראשם במלחמה ב־כיבוש הארץ, וינהיגם אח"כ בכל ענ־יניהם — "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה"[41].

מזה מובן שדוגמת הדבר הוא גם בענין התמיד (וכללות ענין ה־קרבנות), שתכליתו שלילת הטעות ש"אין רועה" בעולם ו"עולם כמנ־הגו נוהג"[42] ועד "שהבירה זו בלא מנהיג"[43] — ועל ידי התמיד וכו' יהי' ניכר ונגלה אשר הקב"ה הוא "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפנ־הם", שכל עניני העולם כולו מתנ־הגים ע"פ השגחתו הפרטית של הקב"ה — שגם לפי ראות עיני האדם, לא יהי' העולם "כצאן אשר אין להם רועה".

וזהו גם הטעם[44] שהקרבנות נק' "לחם"[45], ו"אכילה" כלפי מעלה, כמ"ש[46] "קרבני לחמי גו'":

כי אמרז"ל[47] "הנפש הזו ממלאה את הגוף והקב"ה ממלא את עולמו" — וכשם שאכילת האדם (וכל צרכיו ה־נכללים בזה[48]), היא הפועלת שתהי' "הנפש ממלאה את הגוף" — חיבור הנשמה והגוף באופן שכחותי' של הנשמה וחיותה יתגלו בגוף וינהיגו אותו בכל ענייניו; עד"ז הוא גם בענין "הקב"ה ממלא את עולמו", שהקרבנות נקראים "לחם" ו"אכילה", כי הם ה־פועלים לגלות בעולם שהקב"ה הוא ה"בעה"ב לבירה זו", והיינו שתהי' התחברות גלוי' של אור וחיות אלקי בהעולם, כנ"ל.

ח. וזהו מה שאומר רשב"ע [בהמ־שך לשיטתו אשר כל ענין הקרבן, גם ענין ה"ריח ניחוח", הוא בשביל האדם ולטובתו — ושלא להקשות עלי':] "ושמא תאמר לאכילה הוא צריך" — היינו מכיון ש"נתאוה הקב"ה

40) שם כז, יז.

41) ע"ז נד, ב. וראה רמב"ם הל' תענית פ"א ה"ב.

42) ב"ר רפל"ט.

43) ראה בכוזרי מאמר ב' פכ"ו. לקו"ת פנחס עז, א. סידור אדה"ז לו, א. אוה"ת פנחס ע' א'עב ואילך ובהנסמן שם. ובכ"מ.

44) ראה תו"כ עה"פ (אמור כא, כא) "לחם אלקיו", שכל הקרבנות נק' בשם לחם (ולא רק תמידים).

45) פנחס כח, ב.

46) ויק"ר ספ"ד. וראה ברכות י, א בסדר הפוך.

47) ראה סנהדרין לח, א.

להיות לו ית' דירה בתחתונים"[48], שיהי' גילוי אלקותו ית' בעולם הזה התחתון, באופן של דירה, וא"כ הרי זה מחייב שישנו ענין ה"אכילה" למעלה שעל ידה "הקב"ה ממלא את העולם" באופן של "חיבור" וגילוי — והרי לכאורה (ש"אכילת") הקרבנות יש בהם גם "צורך" כביכול למעלה — ת"ל "אם ארעב לא אומר לך", היינו שאין הכרח, כביכול, בשביל ענין ה"אכילה" למעלה ש"אומר לך — כי לי תבל ומלואה", ואין הכרח שענין ה"אכילה" יבא דוקא ע"י עבודת הקרבנות של בנ"י[49], אלא שענין ה"אכילה" שע"י הקרבנות הוא לטובת ולתועלת האדם.

וזהו שממשיך ומסיים "לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים שנאמר לרצונכם תזבחוהו" — מבאר ומדגיש הנקודה הכללית (וה"המשך) שבדבריו. שמזה ש"אחד הקרבה ואחד הממעיט" לענין ה"ריח ניחוח" שבקרבן ודאי שכן הוא גם לגבי האדם (שכל תועלת ה"ריח ניחוח" שבקרבנות היא בשבילו) בין שהביא "שור הגס" ובין שהביא מנחה, כי לא "לאכילה (של הקרבנות) הוא צריך" ("לרצוני"), וכל תכליתם של הקרבנות היא "לרצונכם" של האדם.

ט. אמנם עם היות שיש להקב"ה, כביכול, "בירה" של "תבל ומלואה כו'", הרי מ"מ צוה דוקא לבנ"י שהם יקריבו "קרבני לחמי", ואף שקודם הציווי — "אם ארעב לא אומר לך", שאינו מוכרח כביכול בזה, מ"מ לאחרי הציווי לבנ"י (שזה עצמו מורה על חשיבותם לפניו — שדוקא להם ציוה) הרי "למעשה ידיך תכסוף"[50], ש"הקב"ה מבקש (ע"י משה — "פקוד בני עלי") שבנ"י יקיימו התומ"צ שכללותם הוא ענין הקרבנות[51] — לעשות מכל עניני העולם קרבן לו ית' — שעי"ז נעשה העולם דירה לו ית'.

(משיחת ו' תשרי, תש"ב)

---

48) תנחומא נשא פט"ז.

49) ראה לקו"ת במדבר (יח, ד) ש"תבל" בגימט' ב"פ ארי' — וקאי על הארי' דאופנים וארי' דחיות. ובמאו"א ע' חיות, דחיתו יער קאי על מלאכים דעשי', ועוף קאי ג"כ על מלאכים (ב"ר פ"א, ג. וש"נ. וראה זח"א מו, ב). וראה לקו"ת שה"ש (סז, א) שבהמות בהררי אלף קאי על מל' שבמל' שיורדת ומסתרת בבי"ע. וי"ל הכוונה שהי' יכול להיות המשכת אלקות בעולם ע"י עבודת המלאכים וכו'.

50) איוב (יד, טו) דעבודה צורך גבוה יעד לאופן ד"תכסוף", נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. וראה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך) בארוכה. וראה שמו"ר (פל"ו, ד): למעשה כו' בד' דברים נתאווה כו' — ואולי לכן לא הובא בכ"מ כתוב זה לראי' ד(כל) עבודה צורך גבוה.

51) ראה סידור אדה"ז לג, א.